

Szakolczai György

John Maynard Keynes,
a nemzetközi gazdaság
keynesi rendje és a
Nemzetközi Valutaalap

Marikának

Szakolczai György

John Maynard Keynes,
a nemzetközi gazdaság
keynesi rendje és a
Nemzetközi Valutaalap

A könyv a Pallas Athéné Domus Animae Alapítvány támogatásával valósult meg.

PADA

PALLAS ATHÉNÉ
DOMUS ANIMAE
ALAPÍTVÁNY

Lektorálta:

Csaba László, az MTA rendes tagja, egyetemi tanár
Szapáry György, az MNB elnökének főtanácsadója

© Szakolczai György, 2018

© Közgazdasági Szemle Alapítvány, 2018

Tartalom

Előszó	11
I. Keynes életútja és életműve	13
1. Az ősök és a család, Eton és Cambridge	15
1.1. Az ősök, a család és a gyermekkor	15
1.2. Eton	19
1.3. Cambridge	21
2. Az Indiai Ügyek Minisztériuma, Cambridge, az <i>Indian Currency and Finance</i> és a Pénzügyminisztérium	25
2.1. Az India Office	25
2.2. Cambridge	26
2.3. Az <i>Indian Currency and Finance</i>	29
2.4. A világméretű pénzügyi válság elhárítása	33
2.5. A Treasury	34
2.6. A kötelező katonai szolgálat és a szolgálatmegtagadás	35
2.7. Nélkülözhetetlen beszúrás: az I. világháború kitörése és a somme-i csata	38
2.8. Szolgálat a háború végéig	39
3. Versailles és <i>A béke gazdasági következményei</i>	41
3.1. A három lehetőség és a negyedik	41
3.2. Versailles	42
3.3. A béke gazdasági következményei	45
4. A békeszerződés revíziója, Európa rekonstrukciója, a <i>Treatise on Money</i> és az <i>Általános elmélet</i>	60
4.1. Újra Cambridge-ben	60
4.2. A békeszerződés revíziója	62
4.3. Európa újjáépítése	66
4.4. A <i>Treatise on Money</i>	68

4.5. Az <i>Általános elmélet</i>	73
4.6. A súlyos betegség és a kétes gyógyulás	76
5. Keynes életműve	79
II. A nemzetközi gazdaság keynesi rendjének Alapelvei	83
6. A Keynes-terv előzményei és alapváltozata	85
6.1. Újra a Pénzügyminisztériumban	85
6.2. A helyzetkülönbségek és érdekellentétek, valamint egyes fontos előzmények	86
6.3. A keynesi gondolatrendszer kialakulásának kezdetei	88
6.4. Az alapváltozat legfontosabb tételei	93
6.5. Az alapváltozat tételei és a mai valóság	95
7. A Keynes-terv alapváltozatának részletei	101
7.1. Javaslatok egy nemzetközi valutaunió létrehozására	101
7.2. A nemzetközi bank működése	108
7.3. Az alapváltozat második variánsa	110
7.4. Az alapváltozat megvitatása	114
7.5. Az alapváltozat harmadik variánsa és elfogadása	115
8. A Keynes-terv első változata	117
8.1. Az alapelvek	118
8.2. A klíringunió működése és a kereskedelempolitika	123
8.3. A nemzetközi pénzügyi rendszer	126
8.4. Általános és záró megjegyzések	127
Függelék a 8. fejezethez. A Keynes-terv első változata	130
III. Angol–amerikai vita a Nemzetközi Valutaalapról	142
9. White életpályájának kezdete és a White-terv első változata	144
9.1. White életútjának kezdete	144
9.2. A White-terv első változata: bevezető megjegyzések	147
9.3. A White-terv első változata: az előszó, a bevezetés és a célok	148
9.4. A White-terv első változata: az eszközök	152
9.5. A White-terv első változata: a tagság elnyerésének feltételei	154
9.6. A White-terv első változata: az Alap összetétele	155
9.7. A White-terv első változata: egy új nemzetközi valuta	157
Függelék a 9. fejezethez. A White-terv első változata	159

10. A Keynes-terv második változata, a „fehér könyv”	173
10.1. A Keynes-terv első változatának angliai vitája	173
10.2. A White-terv megérkezése és Keynes első reakciói	174
10.3. Az amerikai válasz késése, a kiszivárogtatás és a közzététel	176
10.4. A fehér könyv: áttekintés	179
10.5. A fehér könyv: a bevezetés	180
10.6. A fehér könyv: a fejezetek	181
10.7. Keynes szűzbeszéde a Lordok Házában	187
Függelék a 10. fejezethez	
1. A Keynes-terv második változata	189
2. Keynes szűzbeszéde a Lordok Házában. 1943. május 18.	202
11. A White-terv második változata	211
11.1. White külpolitikai tevékenységének kezdete	211
11.2. A kínai aranyszállítások ügye	212
11.3. A szövetséges katonai márka ügye	213
11.4. Washington a White-terv első és második változata között	216
11.5. A White-terv második változata: áttekintés	218
11.6. A White-terv második változata: a bevezetés, az előszó és a preambulum	219
11.7. A White-terv második változata: a fejezetek	220
Függelék a 11 fejezethez. A White-terv második változata	226
12. A Keynes- és a White-terv összehasonlítása	236
12.1. Politikai és hatalmi összefüggések	236
12.2. Közgazdasági és elméleti kérdések	238
12.3. A nyolcvanéves háború	242
IV. A Nemzetközi Valutaalap megalapítása	244
13. A közös nyilatkozat	246
13.1. A fehér könyvtől a közös nyilatkozatig	247
13.2. A közös nyilatkozat	248
13.3. A bevezetés	249
13.4. „A” rész. Az Egyesült Királyság szakértőinek magyarázó jegyzetei a Nemzetközi Monetáris Alapra vonatkozó javaslatához	249
13.5. „B” rész. A szakértők közös nyilatkozata a Nemzetközi Valutaalap létrehozásáról	251
13.6. Keynes beszéde a Lordok Házában, 1944. május 23.	254
13.7. Atlantic City	256

Függelék a 13. fejezethez	
1. A közös nyilatkozat	259
2. Keynes beszéde a Lordok Házában – 1944. május 16.	265
14. A Bretton Woods-i megállapodás	275
14.1. A konferencia	275
14.2. Az IMF alapokmánya	276
14.3. Keynes záróbeszéde	280
14.4. A megállapodás elfogadása a Kongresszusban	280
Függelék a 14. fejezethez	
1. A Bretton Woods-i megállapodás	283
2. Keynes záróbeszéde a Bretton Woods-i konferencián	288
3. Keynes nyilatkozata a BBC-nek	290
V. A hármas tragédia és előzményei	291
15. White külpolitikai tevékenysége	293
15.1. A Morgenthau-terv kialakulása	293
15.2. A Morgenthau-terv és a kormányon belüli fogadtatása	296
15.3. A québec-i konferencia	297
15.4. A kiszivárogtatás és folyamányai	300
15.5. Truman elnök hivatalba lépése	302
15.6. A kínai aranyszállítások újraindítása	304
15.7. Morgenthau és a Morgenthau-terv bukása	305
15.8. White szovjet titkosszolgálati kapcsolatainak kitudódása	307
16. Keynes amerikai hiteltárgyalásai	309
16.1. Keynes memoranduma és kiküldetése	310
16.2. Keynes útja és amerikai tárgyalásai	311
16.3. Keynes beszéde a Lordok Házában	315
Függelék a 16. fejezethez.	
1. Keynes memoranduma	318
2. Keynes beszéde a Lordok Házában. 1945. december 18.	321
17. Savannah és a hármas tragédia	331
17.1. Keynes otthon; a Covent Garden nyitó előadása	331
17.2. Tárgyalás Vinsonnal	332
17.3. Az ülés megnyitása és Keynes nyitóbeszéde	333
17.4. A Valutaalap székhelye, az ügyvezető igazgatók és javadalmazásuk	334
17.5. Keynes tragikus halála	337

17.6. White tragikus halála	339
17.7. A Valutaalap eredeti koncepciójának összeomlása	342
Függelék a 17. fejezethez.	
1. Keynes jelentése	344
2. Keynes nyitóbeszéde Savannah-ban	346
3. Keynes nyilatkozata az ügyvezető igazgatók illetményéről	348
4. Keynes beszámolója a Pénzügyminisztériumnak	350
5. Skidelsky késői gyászbeszéde Keynes temetésére. „A fény kialudt”	358
VI. A közgazdaságtan egyes új irányzatai és a nemzetközi gazdaság rendje	364
18. Az általános gazdasági egyensúly neoklasszikus és keynesi definíciója	365
18.1. A klasszikus és neoklasszikus általános egyensúlyi elmélet	366
18.2. A keynesi általános elmélet	367
18.3. A keynesi általános nemzetközi elmélet	371
18.4. Keynesi nézetek a szuverén hitelekről	376
18.5. A közgazdaság-tudomány egyes újabb fejleményei	378
18.6. A nemzetközi gazdaság keynesi rendje	381
19. Robert E. Lucas Keynes-kritikája	385
19.1. Brunner és Meltzer a Lucas-kritikáról	385
19.2. Lucas a Lucas-kritikáról	388
19.3. Lucas Keynes-kritikája és ennek kritikája	389
19.4. Lucas kutatási javaslatai	395
19.5. Lucas konjunktúraciklus-elmélete	397
19.6. Konklúzió	398
20. Keynes időszerűsége és nagysága	400
20.1. Az általános egyensúlyi és a konjunktúraciklus-elmélet	400
20.2. Paul Krugman a keynesi elméletről	402
20.3. Leijonhufvud a közgazdász szakma helyzetéről	403
20.4. A keynesi általános nemzetközi elmélet	405
20.5. A Mester	406
Függelék. John Maynard Keynes összegyűjtött művei	409
Hivatkozások	411
Szakolczai György tudományos tevékenysége	419

Előszó

E könyv középpontjába, a tényeknek megfelelően, de szinte véletlenül Keynes páratlan egyénisége és lenyűgöző életműve került. Azért így, mert, mint szinte mindenki más, úgy tudtam, hogy Keynes életműve az *Általános elmélet*-tel lezárult. Sokunk e súlyos tévedését az okozta, hogy az *Általános elmélet* után nem jelent meg könyve, sőt még tudományos folyóiratban közölt cikke is alig. A Budapesti Corvinus Egyetem Központi Könyvtárának szabadpolcos rendszere tette lehetővé, hogy megismerjem összegyűjtött írásainak harminc kötetét, és kitáruljon előttem először élete utolsó, a II. világháború kezdetétől az e háború végét követő nemzetközi rendezés kezdetéig terjedő éveinek, majd egész életének rendkívüli, páratlan teljesítménye.

Világossá vált előttem, hogy Keynes elsősorban nem tudós, hanem államférfi volt. Nem az irodalom alapos ismeretén alapuló és azt továbbfejlesztő könyvtári és oktatói munkásságának eredményeit foglalta össze kötetekben, hanem hazájának, majd az egész emberiségnek a problémáira keresett megoldást. Könyvei ennek a gyakorlati, társadalmi és a legjobb értelemben vett politikai, hazája és az egész emberiség javát szolgáló munkásságának eredményeit foglalták össze tudományos igényeket kielégítő színvonalon. Legutolsó és mérhetetlenül fontos, az *Általános elmélet*-tel egyenrangú vagy akár annál is fontosabb munkája esetében ezt sem tudta megtenni, mert ebben megakadályozta az erejét meghaladó feladatok vállalását követő tragikus halála, amely miatt ezek az eredményei szinte teljesen feledésbe merültek.

Keynes egész munkássága egységes egész, és művei nem érthetők meg életének ismerete nélkül. A könyv ezért eredetének, ifjúkorának, valamint közismert műveinek és e művek létrejöttének ismertetésével kezdődik, az *Általános elmélet* kiadásáig. Ezt követi utolsó művének leírása, amelynek az *általános nemzetközi elmélet* nevet merészelttem adni, valamint a Nemzetközi Valutaalap elképzelései szerinti létrehozásának megkísérlése és hazája háború alatti és háború utáni pénzügyi egyensúlyának megőrzése egészen tragikus haláláig, és a művét követő vita néhány fontos elemének ismertetése mindmáig.

Az ezen könyvben kifejtett gondolatokat megalapozó felismeréseimet először cikkek formájában tettem közzé. Azt, hogy ezekből könyv lett, elsősorban *Halm Tamásnak* köszönhetem, aki javasolta e cikkek összevonását, és vállalta a kötet

szerkesztését, valamint a *Pallas Athenae Domus Animae Alapítványnak*, amely az ő javaslatára megadta az ehhez szükséges anyagi támogatást. Köszönettel tartozom még *Csaba László* akadémikusnak, aki már a cikkek megjelentetését is támogatta szakmai tanácsaival, és végül a lektori szerep vállalásával nagyban hozzájárult a könyv végleges szövegének kialakításához. Ugyanilyen köszönettel tartozom a könyv másik hivatalos lektorának, *Szapáry Györgynek*, valamint *Ábel Istvánnak*, akik tanácsának megfelelően alakult ki a könyv végleges szerkezete. Legnagyobb köszönettel azonban feleségemnek, *Kincses Máriának* tartozom, aki megadta nekem azokat a körülményeket, amelyek között dolgozhattam, és, ami sokkal nehezebb volt, elviselt ebben az időben.

Szakolczai György

ISBN ISBN 978-963-89769-3-2
<http://dx.doi.org/10.26447/Szakolczai.2018>

Kiadja a Közgazdasági Szemle Alapítvány

A kiadásért felel: Sok Ödön
Felelős szerkesztő: Halm Tamás
Nyomdai előkészítés: Pető Ildikó
Nyomdai kivitelezés: Mondat Kft.
Felelős vezető: Nagy László

A 2007–2009. évi nagy pénzügyi válságot követően aligha kérdéses, hogy a jelen évtized legbefolyásosabb szelleme, az „új normalitás” ihletője Lord Keynes. Közben a nemzetközi közgazdasági irodalomban – mindenekelőtt Lord Skidelsky monumentális munkája és Axel Leijonhufvud, az utolsó tanítvány írásai nyomán – élénk vita bontakozott ki a nagy angol közgazdász időszerűségéről, nálunk ritkán és legföljebb instrumentálisan idézik őt. A magyar szakirodalmat a neoklasszikus főáram és az intézményi iskola vitája hatja át, nem számítva az egyre kiterjedtebb, elmélet nélküli vagy épp ezoterikus nézetekre alapozott gazdaságpolitikai és tisztán leíró munkákat.

Ebben a helyzetben mind az elmélet, mind a gyakorlat szempontjából joggal tekinthető hiánypótlónak Szakolczai György professzor munkája. Az évtizedes kutatómunkáját összegző monográfia egyedülálló a magyar szakirodalomban, mind extenzitását, mind pedig mélységét tekintve. Műfajilag nehezen besorolható írás. Sok tekintetben a fiatalok kedvelte három az egyben (3 in 1) kávéra emlékeztet. Egyrészt a hazai közönség által nem ismert, önmagában is könyvet érő regényes életrajz. Másrészt a második világháború és az azt követő, közel három évtizeden át működött pénzügyi rendszer kialakulását bemutató diplomáciatörténet, amely jelentős új szempontokkal gazdagítja a nemzetközi tanulmányok diszciplináját. Különösen érdekes, ahogyan a szerző bemutatja a győztes hatalmak már ekkor is jórészt egymás ellen folytatott játszmáit egy eddig kevésbé feltárt területen. Harmadrészt, de korántsem utolsósorban egy jelentős, kiterjedt elmélettörténeti áttekintést kapunk az egyes belátások és megoldások kialakulásának összetevőiről, aminek révén a nemzetközi pénzügyek kritikai elméletének bemutatására is sor kerül.

Szerencsés, hogy az évtizedes kutatás előzetes eredményei lektorált folyóiratokban is megjelentek. A jelen kötet fő erénye az, hogy egységes szemléletben és koherens makrostruktúrában kifejtve adja elő mondanivalóját. A részletes dokumentáció a mű forrásértékét javítja, és mindhárom felsorolt terület iránt érdeklő elemzők – és a szélesebb szakközönség számára is – fontos ismereteket közöl.

Csaba László akadémikus, egyetemi tanár lektori véleményéből

Szakolczai György **John Maynard Keynes, a nemzetközi gazdaság keynesi rendje és a Nemzetközi Valutaalap**

Szakolczai György

John Maynard Keynes, a nemzetközi gazdaság keynesi rendje és a Nemzetközi Valutaalap

Közgazdasági Szemle Alapítvány

E könyv egyik legfontosabb célja – megadva minden tiszteletet Keynes eddigi ismertetőinek és elkötelezett híveinek – egy általánosan elterjedt súlyos félreértés eloszlatása. Keynesnek nem az *Általános elmélet* az egyetlen fő műve, hanem van egy másik is. Ennek a szinte teljesen ismeretlen fő műnek az *Általános nemzetközi elmélet* nevet merészeltem adni, és amely éppen olyan fontos, mint az előbbi. Az *Általános elmélet* közzététele után Keynesnek kétéves súlyos betegséget kellett elviselnie, és feltehetőleg ez volt az, ami életét hatvan évre szálította le arról a kilencven fölötti aktív életről, amit robusztus életerejű családjának más tagjai, például szülei és nagyszülei megélték. Amint kitört a II. világháború, John Maynard Keynes – éppúgy, mint az I. világháború kezdetén – azonnal szolgálatra jelentkezett a brit Pénzügyminisztériumban, és küzdött, a szó legszorosabb értelmében halála percéig, hazájáért és az egész emberiségért. Az *Általános nemzetközi elmélet* csak előterjesztések és vitaanyagok formájában maradt ránk, és így is csak egy emberöltővel halála után jelent meg, nem keltve fel a megérdemelt érdeklődést e nézetek iránt. E könyv talán legfontosabb célja e forradalmi és időtálló, sőt meggyőződésem szerint a jövőben követendő nemzetközi gazdaságpolitikát is megalapozó nézetek újbóli és valóságos érdemüknek megfelelő előadása.

Szakolczai György

A 2007–2009. évi nagy pénzügyi válságot követően aligha kérdéses, hogy a jelen évtized legbefolyásosabb szelleme, az „új normalitás” ihletője Lord Keynes. Közben a nemzetközi közgazdasági irodalomban – mindenekelőtt Lord Skidelsky monumentális munkája és Axel Leijonhufvud, az utolsó tanítvány írásai nyomán – élénk vita bontakozott ki a nagy angol közgazdász időszerűségéről, nálunk ritkán és legfőljebb instrumentálisan idézik őt. A magyar szakirodalmat a neoklasszikus főáram és az intézményi iskola vitája hatja át, nem számítva az egyre kiterjedtebb, elmélet nélküli vagy épp ezoterikus nézetekre alapozott gazdaságpolitikai és tisztán leíró munkákat.

Ebben a helyzetben mind az elmélet, mind a gyakorlat szempontjából joggal tekinthető hiánypótlónak Szakolczai György professzor munkája. Az évtizedes kutatómunkáját összegző monográfia egyedülálló a magyar szakirodalomban, mind extenzitását, mind pedig mélységét tekintve. Műfajilag nehezen besorolható írás. Sok tekintetben a fiatalok kedvelte három az egyben (3 in 1) kávéra emlékeztet. Egyrészt a hazai közönség által nem ismert, önmagában is könyvet érő regényes életrajz. Másrészt a második világháború és az azt követő, közel három évtizeden át működött pénzügyi rendszer kialakulását bemutató diplomáciatörténet, amely jelentős új szempontokkal gazdagítja a nemzetközi tanulmányok diszciplínáját. Különösen érdekes, ahogyan a szerző bemutatja a győztes hatalmak már ekkor is jórészt egymás ellen folytatott játszmáit egy eddig kevésbé feltárt területen. Harmadrészt, de korántsem utolsósorban egy jelentős, kiterjedt elmélettörténeti áttekintést kapunk az egyes belátások és megoldások kialakulásának összetevőiről, aminek révén a nemzetközi pénzügyek kritikai elméletének bemutatására is sor kerül.

Szerencsés, hogy az évtizedes kutatás előzetes eredményei lektorált folyóiratokban is megjelentek. A jelen kötet fő erénye az, hogy egységes szemléletben és koherens makrostruktúrában kifejtve adja elő mondanivalóját. A részletes dokumentáció a mű forrásértékét javítja, és mindhárom felsorolt terület iránt érdeklő elemzők – és a szélesebb szakközönség számára is – fontos ismereteket közöl.

Csaba László akadémikus, egyetemi tanár lektori véleményéből

Szakolczai György **John Maynard Keynes, a nemzetközi gazdaság keynesi rendje és a Nemzetközi Valutaalap**

Szakolczai György

John Maynard Keynes, a nemzetközi gazdaság keynesi rendje és a Nemzetközi Valutaalap

Ez a könyv – noha a cím első három szava Keynes teljes neve – nem Keynes-életrajz, noha életrajznak megfelelő pontossággal írja le Keynes és családja felemelkedését a kefekötő- és nyomdászinasként kezdő nagyapáktól a világ egyik legnagyobb gazdaságpolitikai és világgazdasági hatású közgazdászáig és egy olyan családig, amelynek tagja volt az első nő, aki Cambridge polgármestere lett, majd a nagy Darwin unokája, majd még két Nobel-díjas is. A könyv – noha a cím második néhány szava szerint a nemzetközi gazdaság keynesi rendjét írja le – nem elmélettörténeti mű, noha a legnagyobb pontosságra törekedve írja le Keynes 75 évvel ezelőtt kialakított elképzeléseit, mert azt az álláspontot képviseli, hogy Keynes akkori javaslatai ma is időszerűek, sőt hogy csak rájuk épülhet föl – az ő szóhasználatát követve – az emberek fiai legszebb reményeinek megfelelő gazdasági világrend. Végül ez a könyv – noha a címében megjelenik a Nemzetközi Valutaalap – nem a Valutaalap története és méltatása, mert félreérthetetlenül kiderül belőle, hogy ez a szervezet Keynes kezdeményezésére ugyan, de nem az ő elképzelései szerint jött létre. Ez a könyv gazdaságpolitika mű, amelynek minden szaván átizzik, hogy Keynes nem a múlt, hanem a jövő gazdaságpolitikusa, és mai célunk csak az ő múltbeli eszméinek jövőbeli megvalósítása lehet.

Közgazdasági Szemle Alapítvány

4900 Ft